DANIEL PENNAC

TEŞEKKÜR EDERİM

ANLATI

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
MEHMET BASUTÇU

Daniel Pennac

TEŞEKKÜR

EDERİM

Merci
ANLATI
Fransızca aslından çeviren
MEHMET BASUTÇU
CAN YAYINLARI

Ödüller, edebiyat dünyasının en çok tartışılan konularından biridir. Hemen her edebiyat ödülü bir tartışmaya yol açar. Yazar ödülü hak etmiş midir? Seçici kurul yanlı mı davranmıştır? Son dönem Fransız edebiyatının parlak adlarından Daniel Pennac**,** Fransa'da büyük ilgi gören ***Teşekkür Ederim*** adlı kitabında, alışılmış, basmakalıp ödül töreni konuşmalarının çok ötesinde bir "konuşma" sunuyor okurlarına. Tüm yapıtları için ödüllendirilmiş bir yazar, anlaşmaya göre, törene katılanların karşısında kırk beş dakikalık bir konuşma yapmak zorunda. Yazarın konuşması giderek amansız bir ödül eleştirisine dönüşüyor. *Teşekkür Ederim*, yazarın hem kendi kendisiyle hesaplaştığı, hem de edebiyat dünyasına meydan okuduğu amansız bir deneme. Pennac, daha sonra sahneye uyarladığı bu metni Avignon ve Paris'te kendisi oynamakla kalmadı, bir tüme gerçekleştirerek dünya sahnelerinde de sergiledi.

Gerçek adı Daniel Pennacchioni olan **Daniel Pennac,** 1944'de Casablanca'da doğdu. Babasının asker olması dolayısıyla çocukluğu Afrika ve güneydoğu Asya'daki garnizonlarda geçti. Nice'de edebiyat eğitimi aldıktan sonra lisede öğretmenlik yapmaya başladı. Romanlarında çok geniş yer verdiği Paris'in kozmopolit ve hareketli mahallesi Belleville'e taşındı. 1973'de ilk deneme kitabını yayınladı. Ardından çocuk romanları yazmaya başladı. 1990'da *La petite marchande de proses* adlı kitabıyla Inter Prix ödülünü aldı. Okuma üzerine bir deneme olan ve büyük yankı yapan kitabı *Roman Gibi* 1992'de yayınlandı. Pennac edebiyatın çeşitli dallarında eser vermeye devam ediyor.

*****

Mehmet Basutçu, 1952'de Kütahya'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra gittiği Fransa'da kimya ve nükleer fizik dallarında doktora yaptı ve bu ülkeye yerleşti. 1980'den bu yana Türkiye ve Fransa'da sinema ve tiyatro üstüne yazıyor. 1996'da Paris'teki Georges Pompidou Kültür Merkezi'nde düzenlenen "Türk Sineması Toplu Gösterisi"nin sorumluluğunu ve bu etkinlik kapsamında yayınlanan *Cinema Turc* başlıklı kitabın editörlüğünü üstlendi. Paris'te, Doğu Dilleri ve Kültürleri Ulusal Enstitüsü'nde (INALCO) Türk Sineması dersleri veriyor.

Stefano Benni'ye

1

Tiyatrodayız, o sahnede, biz salondayız.

Perde açıldığında, yüzü, tam karşımızda bulunan salonda kendisini çılgınca alkışlayanlara dönüktür; sırtını, projektörlerin göz kamaştırıcı huzmeleri ortasında, ışık içine oyulmuş bir gölge olarak görürüz. Öbür salonda kendisini hararetle alkışlayanlara teşekkür etmektedir.

Bağırır:

“Teşekkür ederim!”

Smokin giymiştir.

Küçük bir kırmızı lamba, başının üzerinde, çok yukarılarda yanıp sönmektedir.

izleyicilerin coşkusu karşısında sesini duyurabilmek için ciğerlerini parçalamasına bağırır:

“Teşekkürleeer!”

İki eliyle kavradığı ödülü havaya kaldırmış, *shaker* sallar gibi sallamaktadır.

“Teşekkür ederim!”

Alkış sesleri ikiye katlanır.

Onun teşekkürleri de ikiye katlanır.

“Teşekkür ederim! Teşekkür ederim!”

Gölgesi, giderek çiğleşen ışık altında alacalı bulacalı haleler oluşturmaktadır. Tepedeki kırmızı lamba yanıp sönmeyi sürdürür. Yaşa-var ol sesleri, ıslıklar, ayak tepmeler, müthiş alkışlar… O da karşılık verir:

“Teşekkürler! Teşekkürler! Teşekkürler! Teşekkürler!”

Ödül bayağı ağır olsa gerek ki, bir kolunu indirip ödülünü koltukaltına sıkıştırır.

“Teşekkür ederim, siz gerçekten de… Çok teşekkür ederim…”

Başı öne eğik, eli havada, kalabalığın coşkusunun dinmesini bekler.

“Teşekkürler, bir şey… Teşekkür… Teşek…”

Eliyle uğultuyu yatıştırmaya çalışır.

“Lütfen, bir şey…”

Eli öylece havada, kırmızı küçük lamba yanıp sönmeyi bırakana dek uzun süre kımıldamadan durur. Salonun coşkusu yatışır, ışığın gücü azalır.

“Lüt…”

Yorgun gözükmektedir. Başı, kupanın ağırlığını taşıyan koluna doğru eğilmiştir. Yukarıdaki eli, düşmeye hazır gibidir.

“Teşekkür ederim…”

Işıklar kararır. Silueti, koyu karanlık içinde yitip gidene dek belirsizleşmeye başlarken, salona sessizlik çöker…

Karanlık.

Sessizlik.

Yalnız tek tük öksürük sesleri ve koltuk gıcırtıları duyulmaktadır ve bu sesler, yavaş yavaş bizim öksürük seslerimize, oturduğumuz koltukların gıcırtısına dönüşür…

2

Sahnenin ışıkları yeniden yanar.

O, projektörlerin çapraz ateşi altında, tam karşımızda, ayakta durmaktadır. Sözcüğün tam anlamıyla göz kamaştırıcıdır.

Kolunu yavaşça indirir. Hem mutlu, hem de yorgun bir gülümsemeyle başını sallar. Son bir kez,

“Teşekkür ederim,” der.

Sanki her birimizle tek tek göz göze gelmektedir.

“Siz gerçekten… Gerçekten, siz…”

Boşta kalan eli mutluluk içeren bir çaresizliği ifade eder gibidir. Başını sevecenlikle sallar. Projektörlerin gücü azalır. Işıklar yavaş yavaş sıcak, nerdeyse samimi bir hava oluşturur.

“Bilemiyorum size nasıl…”

Koltuğunun altındaki ödüle bakar. Hafifçe kaldırarak son bir kez daha bize gösterir. Sonra başını sağa çevirir.

“Lütfen, birisi bunu benden…”

Ödülü, almaya gelen kişiye uzatır.

“Teşekkür ederim.”

Uzaklaşan kişiyi gözleriyle izler.

Bize doğru geri gelir.

Gülümser.

“Şerefin ağırlığı…”

Belli belirsiz bir mimikle, o şeyin sonuçta hayli ağır olduğunu ifade etmektedir.

“Hem de tam şimdi, iki elime birden ihtiyacım olacakken.”

Sağ elini smokininin cebine daldırır.

“Evet, doğal olarak, sizlere okuyacağım küçük bir…”

Hareketini yarıda keser.

“Tabii, eğer beni… belleğimin keskin olduğu zaman ödüllendirmiş olsaydınız… şeyimi yazmak zorunda kalmazdım. Size doğaçlama, baştan sona sözlü ve yüzde yüz *entelgüdüsel* bir teşekkür söylevi verirdim! Ama bu… kaçınılmaz olarak… bugün… Sizin de takdir edebileceğiniz gibi…”

Kendisini eski bir eşya gibi görmektedir. Gerçekten de, dünkü genç olmadığı ortadadır. Kaç yaşında olabilir ki? Kahkahayı basar.

“Öte yandan, beni gençliğimde ‘yapıtlarımın tümü’ için ödüllendiremezdiniz!”

Bir an bu konuyu düşünür, sonra fısıldamasına:

“Yine de, neden olmasın? Bir parça öngörüyle….”

Smokininin cebini karıştırırken bir şeyler geveler:

“Tamam da, ben bu… şeyi nereye koydum?”

Beklenmedik bir düşünceyle afallamışçasına elini ikinci kez geri çeker.

“Onur, çok karmaşık bir konudur, bilirsiniz. Onur insanı onurlandırır kuşkusuz, ama… önemli olan o değildir. Önemli olan, bu işin kaç kişiyi sevindirdiğidir! Tabii, onurlandıran kişi dışındakileri kastediyorum…”

Bir ara.

“Örneğin, onur nişanı alma konusu…”

Bizi sorgular:

“İçinizden kaç kişi, bu yıl bir nişan almak için aday gösterildi?”

Birkaç saniye boyunca suskunluğumuzu dinledikten sonra:

“Hımm? Peki, aramızda kalacak…”

Başını anlayışla sallar.

“Evet, tabii, onurlandırılmanın utancı… biliyorum.”

Bizlere acıyan gözlerle bakar.

“Şu anda, burada, benim yerimde olsaydınız, neler hissedebileceğinizi sizlere anlatsam… Ne dersiniz!”

Bir ara.

“İşte bu noktada yanılıyorsunuz!”

Ve bir şeyi ispatlama çabasına girer. Düşünceleri birbirini izledikçe, coşar:

“Verilen nişanları, onurlandırılmayı, takılan defne yapraklarını, taçları, ödülleri, en mütevazısından en saygınına dek hepsini kabul etmek gerekir. Bırakın, bir yılbaşı ağacı gibi süslesinler sizi. Her şey pırıl pırıl olsun, çın çın etsin!”

İlk sıralarda oturan bir izleyicinin tanıklığına başvurur:

“Bu nişanı kabul edin beyefendi, Tanrı aşkına alıverin! Herkesi sevindirirsiniz, öncelikle, size bunu vereni: sıradan sürünün içinden sizi bulup çıkaran, böylece, keşfetme görevini yerine getirerek cumhuriyetimizin insan hâzinesini zenginleştiren, mutlu olan pek sayın bakanı! Sonra, sizi onurlandırmakla onurlanan, kıdemlisi olmaktan mutluluk duyduğu bu çok seçkin kulübün üyeleri arasına hoş geldiniz derken, gururla madalyayı göğsünüze iliştirecek olan kişiyi sevindireceksiniz. Sizi sevenleri de sevindireceksiniz, elbette: Eşinize, çocuklarınıza ve dostlarınıza bahşettiğiniz o sevinç! Özellikle de anne ve babanıza! Yaşlı babanızın ulusal onur defterine yazılan soyadı! Bir düşünsenize! Hele hele düşmanlarınız! En fazla mutluluk duyacaklar arasında başı çekenler onlar olacak, özellikle de en azılı düşmanlarınız!”

Açıklama:

“Seslerini buradan duyar gibiyim: ‘Ne kadar da hevesli olduğunu size söylememiş miydim?’, ‘Daha çocukken iyi not almayı severdi bu amcık!’, ‘Tam bir göt yalayıcıdır!’ Düşmanlarınızın ruhunu saran o sevinç dalgası!

‘Barutu icat etmedi ya, canım…’ , ‘Zaten bu nedenle ödüllendiriliyor ya!’, ‘Hem sonra, paslaşmayı da oldum olası iyi bilir…’, ‘Evet, şimdi sıra bende…’”

Mimiklerle bir mide bulantısı ifade eder:

“ … ‘pas versene!’ Tanrım, neydi o *sayenizde* ziyafetleri! Neydi o attığı alçakgönüllü havaları… teşekkür konuşmasını duydun mu? Televizyonda suratını gördün mü?’, ‘Sapına kadar sahtekârdır, kerata!”’

Memnuniyetle:

“Belki de birkaç kişinin yeniden barışmasına, ya da bir gönül ilişkisinin başlamasına neden olmuşsunuzdur, kim bilir?”

Bizleri bakışlarıyla sorgular.

“İçtenlikle söyleyin… Yaşamınız boyunca, insanları bu kadar mutlu ettiğiniz, bu kadar gönül birliği sağladığınız başka bir an bulun bakalım bana, içtenlikle söyleyin. Bir tek an!”

Bir duraksama.

“Gördünüz mü… yok işte.”

Kalabalık içinden seçtiği o izleyiciye geri dönerek:

“Bu nişanı reddetmeye hakkınız yok, Beyefendi.”

Yüreklendirerek:

“Yeteneklerinizin ne olduğu konusu hiç önemli değil…”

Sözlerini geri alırcasına:

“Yok hayır, özür dilerim, azıcık düşününce, hayır, yeteneklerinizi öyle hafife alamayız… Yetenek vardır, yetenek vardır… Burada söz konusu olan, sizin… gerçek yetenekleriniz değil. Bu yetenekler sizin doğanızda var zaten… ve herkesin bilmesini de herhalde pek istemezsiniz… Hatta, bu yeteneklerin belki de tam olarak bilincinde bile değilsinizdir…

Hayır, önemli olan sizin *hayali* yeteneklerinizdir; gerçekle hiçbir ilişkisi olmayan, kendinize bile bile yakıştırdıklarınızda ve işte bu yetenekleri ödüllendirmek gerekir. Hem de hemen! Acilen! Yoksa, yarın neler olacağını kim bilir?”

Bir örnek arar.

“Hitler’i ele alın…”

Hitler’in “örnek alınmasını” bekler.

“Sıradan bir ressam, ama resimde bir deha olduğundan emin; çocukken oynadığı üç küpü üst üste koyabilecek kadar anlıyor mimarlıktan ama, bu dalda başarılı olduğuna inanıyor… Ödüllendirilmesi gerekirdi! Ânında! İlk suluboya lekeleri daha kurumadan, yapıtlarının tümü ödüllendirilmeliydi! Ressamlığı, mimarlığı, hepsi! Üstelik, bunu herkesin bilmesi gerekirdi! Dünya çapında bir ödül! Evrensel bir podyuma çıkmak ve yörüngeye girmek! Bu bize, 42 milyon canı… bağışlardı! Hiç de yabana atılamayacak bir… tasarruf olurdu.”

Bir ara.

“Bildiğim kadarıyla…”

Sağ tarafa, kendisini ödüllendiren jürinin oturuyor olması gereken yere, uzun uzun bakar.

“Hiçbir jürinin hiçbir üyesi, Tarih mahkemesinde yargılanmamıştır!”

Gözlerini jüriden ayırmadan bize yönelir.

“Beni ödüllendirmeselerdi, gelecekte neler yapmaya muktedir olabileceğimi kim bilebilirdi ki?”

Ödülünü gösterme pozu yapar.

3

Gözlerini yavaşça jüriden ayırır ve elini smokininin cebine daldırır.

Evet. Şimdi sizlere… şeyimi okumanın zamanı geldi.”

Hareketini yarıda keser.

Gözlerinde suçlu bir ifadeyle bize bakar.

“Ne yaptığımı biliyor musunuz?”

Bir ara.

“Beni tüm… şeylerim için ödüllendireceklerini öğrendiğim gün, ne yaptığımı biliyor musunuz?”

Yüzünde utangaç bir gülümseme belirir.

“Ödül törenlerinin birinden ötekine, koştum durdum!

Başıyla, utanarak doğrular.

“Teşekkür konuşmalarını dinlemek için! Bu alışık olduğum bir şey değil. Yalnızlık, sessizlik ve tam bir ilgisizlik -yani bana öyle geliyordu- içinde yaratmakla geçen onlarca yıl, ve ardından, ansızın geliveren bu saygın ödül… hazırlanacak zamanım olmadı… Ben de, gidip bilgi topladım. On beş kadar festivale gittim. Palmiyelerin, Cesarların, Oscarların, Ayıların, Aslanların, tüm yapıtları için ödüllendirilmiş ya da bir gün ödüllendirilecek olan sanatçılar tarafından tasarlanmış birçok boktan… pardon, altından heykelciğin verilişini gördüm. Bienalleri, edebiyat ödül törenlerini -hepsini değil elbette, Fransız peynir çeşitlerinden daha fazladır sayıları- nişan takma ve tabii ki her tür taç giyme törenini izledim. Çok alkışladım. Çok dinledim, gözlemledim, çook… Not tuttum. Bütün bunlardan, teşekkür konuşmasının *başlı başına bir tür* olduğu sonucuna vardım.”

Bir ara.

Eğitici bir ifadeyle:

“Bütün türler gibi, teşekkür konuşmasının da uymak zorunda olduğu bazı kurallar var. Dolambaçlı yoldan söyleyecek olursak, *merkezkaç* bir türdür. Su birikintisine atılan taş misali, teşekkür konuşması da daireler oluşturur… giderek daha… genişleyen… giderek merkezden uzaklaşan… merkezkaç daireler.”

Elleriyle, giriştiği ispatlamayı belirgin kılmaya çabalar.

“Ödül kazanan kişi, önce ilk daireye teşekkür eder: önemli kişilere, önde gelenlere, onlar olmasa ödülü kazanamayacağı jüriye; sonra ikinci daireye: burada toplananlara, yani bu akşam benim adıma sevinme kibarlığını gösterdiğiniz için çok teşekkür borçlu olduğum sizlere, beni gerçekten… ardından da üçüncü daireye: yapıtının, onlarsız var olamayacağı ‘ekibine’: ‘Özellikle çalışma arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir…’, ‘…emeği geçen herkese…’, ‘onlar olmasa…’, ‘Onlara armağan ediyorum bu…’”

Görünmez bir ödülü havaya kaldırır.

“Ödüllendirilen birinin çalışma arkadaşlarına teşekkür etmemesi çok enderdir.”

Küçük bir parantez.

“Bakanlardan ayrıldığımız nokta da budur işte. Bir bakan, asla ekibi adına konuşmaz: ‘Ben, Maliye-İçişleri, Adalet, Milli Eğitim ya da Kültür Bakanlığına geldiğimden beri… olmasına çalıştım… için savaştım…

ayrıca, genel müdürlerime, *bana…* Ve öğrenir öğrenmez, gerekli kararı aldım.'"

Bir ara.

"Bir bakan, birinin kendini kutlamasını beklemez; kendi kendini kutlar. Dilbilgisi açısından, kutlamak fiilinin doğrudan birinci tekil şahsa dönük kullanılması, yani kendi kendini kutlamak -ve sadece birinci tekil şahısta- yalnızca bakanlara özgüdür. 'Ve bundan dolayı kendimi kutluyorum!"'

Konudan uzaklaştığının farkına varır.

"Özür dilerim."

Esas konuya geri dönerek:

"Yani teşekkür konuşmaları, hep aynı sırayı izler: jüri, salondakiler, çalışma arkadaşları… ya da jüri, çalışma arkadaşları ve salondakiler… ama baştaki üçlü hep aynıdır. Sonra sıra diğer dairelere, ödüllendirilenin zamanı yeterse… ki asla yetmez, en uzaktaki dış dairelere gelir."

Düşünceli bir tavırla yeniden başlar:

"Merkezkaç bir türdür… evet…"

Eliyle tarif eder.

Düşünceli:

"Aslında, biraz düşününce, çok tuhaftır… Çünkü, en yakın daireler, bu durumda bize en *az* yakın olan insanlardan oluşur."

Bu bilginin içimize sinmesi için zaman tanır.

"Benim konumumu ele alın… Jüri üyelerinin…"

Sağa doğru, belirgin bir ısrarla bakmaktadır.

"Hiçbirini tanımıyorum. Yani, kişisel olarak… Evet, evet, yemin ederim, bu saygın bir ödüldür… Dürüstçe verilmiştir."

Bir ya da ikisini, ünlü olmaları nedeniyle tanıyorum elbette… Onlar benden önce şöhrete ulaştılar… Ancak, hiçbirini yakından tanımıyorum. İçlerinden herhangi biriyle baş başa görüştüğüm vaki değildir. Arkalarından bile görmedim, asansörde bile…"

Bir saptama tonunda:

"Beni, yapıtlarımın bütünü için ödüllendiriyorlar… Bu aslında, beni öz kimliğim için, varlığım için, yaşamım için ödüllendiriyorlar demektir; ve

teşekkürlerimin ilki, hiç tanımadığım yabancılara gidiyor! Benim için hiçbir şey ifade etmeyen insanlara.”

Tarihsel:

“Her yıl, ödüllerini dağıtan o insanlara… her yıl kafa patlatır zavallılar: ‘Tüm tanıdık arkadaşlar paylarını aldılar; ödülümüzü bu yıl kime versek? Bir düşünelim bakalım…’ Yıllar geçer -uzun yıllar, çünkü arkadaşlar çoktur-, benim için de geçer tüm bu uzun, kimsenin haberi olmadan sürdürülen çalışma yılları… Ve günün birinde, hiç tanımadığım… ama *öncelikle* ilk başta teşekkür ettiğim yabancılar tarafından, son anda, ‘yapıtımın tümü’ için ödüllendirilirim! İlk daire! En şey… olan daire.”

Elleriyle, sıcak bir kuş yuvası oluşturur.

Birdenbire duygulu, nerdeyse çocukça:

“Oysa, bizim için daha… değerli olan insanlar vardır… Değil mi? Bu, bir yerde, biraz… haksızlık oluyor…”

Bakışları onayımızı arar.

Oradan buradan, birkaç onay alır.

Ancak ondan sonra konuya döner:

“Sonra, sıra ikinci daireye gelir: yani sizlere, burada, bu gece…”

Hepimizi kasteder.

Gözlerini kısarak salonu dikkatle inceler.

Başını, reji odasına doğru kaldırır.

Sorar:

“Işıkları biraz açabilir misiniz? Lütfen…”

Salonun ışıkları yanar.

“Teşekkür ederim.”

Hepimizi gözden geçirir.

“İşte korktuğum buydu… Burada da kimseyi tanımıyorum…”

Yeniden arar; başını, “yok” anlamında sallar.

“Dikkat ederseniz, siz de beni tanımıyorsunuz ama, *tanınmış* biri sayıyorsunuz. Ödül etrafında koparılan onca gürültü, televizyon, dergiler, karanlıktan aydınlığa bu ani geçiş, aldığınız davetiyeler…”

Kutlama gülümsemesi:

“Sizi de onurlandırdılar; bu davetiyeler, size layık görülen birer ayrıcalıktır!”

Salonun ışığı yavaş yavaş azalırken, gözleri hâlâ oturduğumuz sıraları boydan boya taramaktadır…

“Sonuç olarak, bu akşam kendimi hâlâ yalnız hissediyorum; gerçekten, buradaki kimseyi tanımıyorum…”

Bir bayana seslenir:

“Hanımefendi, sizi tanıyor muyum?”

Kadın sıkılarak olumsuzlar.

“Görüyorsunuz… Hanımefendiyi bile tanımıyorum.”

Bir ara. Ani bir sezgi. Hepimize:

“Geçen yıl burada mıydınız? Selefim için de burada mıydınız? Nasıldı? Bu kadar…”

Görkem ifade eden bir jest yapar.

“Size bu soruyu soruyorum, çünkü ben geçen yıl burada değildim. Davetiye almamıştım. Buraya ilk defa ayak…”

Kaşlarını çatar.

“Sahi, geçen yıl burada, benim yerimde kim vardı?”

Yanıt gelmez.

Birden, yüksek sesle sorar:

“Salondakiler arasında, Cholonge-sur-Soultelu biri var mı?”

Tekrar eder:

“Cholonge-sur-Soulte. Hayır, buradaki Soulte, İmparatorluk dönemi mareşallerinden birinin adı değil, sonunda e harfi var, *la soulte*[1] gibi yazılıyor yani, ama o da değil, parayla bir ilgisi yok, bir nehrin adı sadece. Benim doğduğum köyün ve çocukluğumun nehrinin adı… Cholonge-sur-Soultelu kimse yok mu burada? Uzaktan da olsa bir ilişkisi olan yok mu? Babanızın Cholonge doğumlu bir amcası falan da mı yok…?”

Duygusal bir tepkiyi dizginler:

“Ben de size, sanki şey…mişiz, gibi hararetle teşekkür ettim…”

Gülümsemeyi dener.

“Aslında hayır, henüz teşekkür etmedim size.”

İşaretparmağını söz veriyorcasına kaldırır.

*****(Fr.) *Bir bölüşme ya da değiş tokuşta, üste verilen şey, abra.* (Y.N.)

İç cebini yine yoklar ama bir kez daha hareketini yarıda keser.

“Şurası kesin ki, benim teşekkür edecek çalışma arkadaşlarım yok; bir ekibim yok. Üçüncü bir daire yok. Yaratıcılık konusunda her şeyi kendim yapmam gerekiyor, hiçbir işimi katiyen başkasına bırakamam; kimileri bana fazla… manyak diyebilir. Mükemmeliyetçi demelerini tercih ederim. İşine yoğunlaşmış; tek kelimeyle: ciddi. Tezgâhında çalışan bir zanaatkâr. Yapıtlarım, benim yapıtlarımdır, işte o kadar. Olsa olsa, beni çalışırken rahat bırakan çok kalabalık ekibe teşekkür edebilirim… Doğru, onlara gerçekten minnettarım!”

Düşünür.

“Ayrıca, her şeyi düşünüp tartacak olursak…”

Düşenceli hali yerini kuşkuculuğa bırakır.

“Her şeyi düşünüp tartarsak, bir *ekibi* olan ödül sahiplerinin, ekiplerine gerçekten teşekkür ettiklerinden hiç emin değilim. Onları, törenin bu noktasında, genellikle hiç… inandırıcı bulmam. Kaldı ki, teşekkürlerinde acaba ne kadar içtendirler? Kazançlarını paylaşacak kadar mı? *Öncelikle, bana verilen çeki kendileriyle paylaşacağım çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.* Asla. Bu asla söylenmez. En azından, ben böyle bir durumla karşılaşmadım.”

Gözleriyle bizi, “Ya siz?” dercesine sorgular.

Smokininin ceplerini yoklar. Teşekkür metnini aramaktadır. Tabii ki, yeni bir kaygı onu yine alıkoyar. Başını “hayır” dercesine sallar… İkirciklidir.

“Bir şey daha var… teşekkür konuşmasıyla ilgili olarak… yani, teşekkür metni bir tür olarak ele alındığında.”

Bir ara.

“İyi düşünecek olursak…”

Her haliyle “iyi düşünüyor”a benzemektedir.

“İyi düşünecek olursak, teşekkür konuşması kendini tekrarlayan bir türdür…”

Bir ara.

“En azından, ödüllendirilen kişinin, ödülünü aldıktan sonra yaptığı teşekkür konuşması böyledir… Biri size kapıyı tuttuğunda ettiğiniz teşekküre benzemez. Tutulan o kapı önünde kendiliğinden teşekkür edilir.”

Pantomim: Birinin, onun için açık tuttuğu düşsel bir kapıdan geçer ve hemen teşekkür eder:

“Teşekkür ederim! Basit bir adab-ı muaşeret kuralı: Biri kapıyı tutar, öbürü teşekkür eder. Kapıdan geçen, kendisine kapıyı tutmak nezaketini göstermiş olana müteşekkir olduğunu ifade eder. Öbürü, kapıyı sadece teşekkür alabilmek için tutmuş olsa bile. Bu olan bir şeydir. Hatta, sıkça olan bir şeydir.

Özellikle kış sabahlan, metro istasyonlarının çıkışında, o sinir bozucu hava akımlarının ortasında size kapıyı nezaketle tuttuklarında, onların çok uzağındasınızdır; sizi koşmaya zorlarlar, gelirsiniz: ‘Teşekkürler ederim.’ ‘Bir şey değil!’ ‘Rica ederim, ne demek bir şey değil? Teşekkür ederim, çok naziksiniz, teşekkürler…’ Nefes nefese kalmışızdır ama, yine de teşekkür ederiz onlara, teşekkür ederek yüreklerini ısıtırız; biz de koşturduğumuz için ısınmışızdır zaten ve sonuçta karşılıklı bir nezaket alışverişidir yaptığımız.”

Bir anda neşesi kaçar.

“Bir ödülün verilmesi buna hiç benzemez.”

Açıklar:

“Verilen ödül, başlı başına bir teşekkür türü oluşturur.”

Büyük bir sabırla:

“Beni bütün yapıtlarım için ödüllendirmek, bana bütün bu yapıtları ürettiğim için teşekkür etmek anlamına gelir. Her şey için teşekkür etmek, gibi. Ve bana bu… şeyi veriyorlar.”

Sunulan ödülü kabul eder gibi bir jest yapar. Jüriye kuşkulu gözlerle bakar. ”

“Benden tam olarak ne bekliyorlar acaba? Bana teşekkül etmiş oldukları için kendilerine teşekkür etmemi mi? Bizi nerelere dek götürecek bütün bunlar?”

Aramızdan bazıları, gülümseyerek kendisine hak verirler. Artık onlara seslenmektedir:

“Ya size? Size neden teşekkür etmeliyim tam olarak?”

Bir kuşkusu var gibidir.

“Sizin de, bana teşekkür etmek için buraya gelmiş olmanıza mı?”

Bir anda tedirgin:

“Bu nedenle buradasınızdır, umarım? Bir… minnet duygusu. Değil mi?”

Saflarımızda sıkıntılı bir hava eser.

“Yoksa sizlere davetiye gönderdikleri için mi geldiniz sadece? Herhalde, *onların bana teşekkür etmelerini görmek* için gelmediniz, değil mi? Bunun hiçbir anlamı olmazdı!”

Sıkıntılı hava uzar.

Kaygılarını gidermek ister gibi konuşur:

“Hayır, hayır, buraya kadar gelmek zahmetini göstermenizin, yapıtlarımın bütünü ne duyduğunuz minnettarlığı bizzat ifade etmek için olduğunu umma cüretini gösteriyorum. Aslında, daha ilk adımlarımdan başlayarak, tüm bu yıllar boyu izlediğiniz yapıtlarım, ve siz daha çok yüc…”

Manevi bağlamda yücelmeyi çağrıştıran havalı bir hareket.

“Ya da daha az…”

Elleriyle, bakışını sınırlayan iki at gözlüğü çizer.

“Ama aynı zamanda daha çok…”

Köklerin sağlamlığını işaretleyen jest.

“Gerçek bir sanat yapıtının, yani bu tanıma layık bir yapıtın bize verdikleri o kadar karmaşıktır ki! Bizi…”

Şakaklarını düşüncenin ateşli parmakları arasına alır.

“İçimizdeki her…”

Mutluluk içinde göğsünü kabartır.

“Kendimize sorarız, kim bu adam diye, bizi böylesine kolayca kurtaran, tüm bu…”

Yüzünü buruşturması ve ağır hareketleriyle, günlük, yapışkan sıradan işleri anıştırır.

“Ve eğer böyle bir insan hayattaysa, onu sahnede kanlı canlı görüp duyduğumuz minnettarlığın hiç değilse bir parçasını olan ifade etme

imkânımız varsa, gideriz, koşa koşa gideriz; minnet duygusu, meraktan bile önce gelir…”

Bizim orada bulunmamızın gerçekten tadını çıkarıyor olduğu izlenimi veren uzun bir ara.

Sonra:

“Peki ama, bu durumda benim rolüm ne? Bana teşekkür etmeye geldiğiniz için, sizlere teşekkür etmek mi?”

Başını üzüntüyle sallar.

“Tümüyle tekrar prensibi üzerine kurulu teşekkür konuşmasının, eşanlamlı gereksiz sözlere, aynı şeylerin durmadan yinelenmesine mahkûm, çok, çok, ama çok *minör* bir tür olmasının nedeni burada yatar. Tür olarak, akıl almaz derecede *sınırlıdır.”*

Bir savdan söz eder gibi:

“Ödüllendirilen bir kişinin, ödül töreninde yaptığı teşekkür konuşmasına benzeyen hiçbir yapıt, ödül almaya layık değildir.”

Aramızda bulunanlar arasında en yavaş kavrayanların bile algılamalarına zaman tanır:

“Bir daha tekrar etmemi ister misiniz?”

İstesek, hemen tekrar edeceğini sezeriz. Hatta, bu sözleri bize koro halinde bile söyletebilir. Ancak, attığı oltaya takılmazsak, yoluna devam edecektir.

“Hayır, düşündükçe, jüriye, ekibe, izleyenlere teşekkür etmek… laf ebeliği gibi geliyor bana. Resmen kendi kendinize teşekkür etmek durumunda kalmamak için, konunun çevresinde dolanmak bir noktada kaçınılmaz oluyor. Bakan değilseniz, kendi kendinize teşekkür etmeniz katiyen mümkün değildir. Bakan olmayan birisi, ‘Kendime teşekkür ediyorum…’derse, o kişiye… Ne denir gerçekten? Kışkırtıcı mı? Yok, komik bile olmazdı bu benzetme… Kaldı ki, ben ne kışkırtıcılar gördüm! Jüriye çatanları, salondakilere şovenleri, ekipleriyle acımasızca hesaplaşanları, sahneye çırılçıplak ya da körkütük sarhoş çıkanları, ödül olarak verilen kupaları tamamen… farklı amaçlar için kullananları, şahsen gelerek ödülü reddettiklerini açıklayanları… hepsini gördüm…”

Bu noktada hızla bir parantez açar:

“Söylemeden geçemeyeceğim, bu taşkınlıkların olabileceği umudu, davetlilerin bu tür törenlere sadık kalmalarının küçümsenemeyecek nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Öyle değil mi?”

Israr eder:

“Öyle değil mi? İçin için umut etmiyor musunuz, benim…?”

Aniden abuk sabuk bir hareket yapar.

“…şey olduğumu görmeyi.”

Giderek kendini dağıtmaktadır.

“Öyle değil mi? Gerçekten?

4

Dudaklarında özür diler gibi bir gülümsemeyle elini yeniden smokininin cebine sokmadan önce, sorgulayan bakışlarla biraz bekler.

“Bu kadar laf ettim ama, bir türlü size teşekkürümü…”

Yeniden duraksar, eli hâlâ cebindedir. Bir kaşını kaldırır. Hınzırca bakar.

“Cık, cık… Şu anda kendi kendinize, içinizden neler dediğinizi biliyorum.”

Düzeltme:

“Yani, aramızdan bazılarının şu anda ne düşündüğünü biliyorum. Şöyle diyorsunuz içinizden: ‘O cepte teşekkür metni falan yok… Hatta, belki de smokinin iç cebi bile yok. Elini belirli aralıklarla oraya sokup çıkarması da numara. O eli cebinden bir kez daha boş olarak çıkarıp bizleri başka bir yöne doğru sürükleyecek… Teşekkür konuşması falan yazmamış. Zaten ihtiyacı da yok, kâğıda bakmadan yarım saattir konuşuyor. Belki de, bize söylediği her şeyi daha önce yazmıştır, yazmış ve ezberlemiştir ama, kendisine verilmiş olan ödül için gerçek anlamda bir teşekkür metni yoktur ortada. Bileklerimi keserim ki yoktur.”

Elini çıkarır, yılgındır.

“Haklısınız. Bir… teşekkür konuşması yazmadım. Bir tür şakaydı bu.”

Aynı hareketi, kendi kendini taklit ediyormuşçasına iki-üç kez yineler.

“‘Sizlere küçük bir… şey hazırladım…’, ‘Tamam, şimdi sıra size okuyacağım…’, “Evet, bütün bunlar yüzünden hâlâ okuyamadım yaz…’”

Sessizlik.

“Doğrusunu söylemem gerekirse, *tek* şakam bu.”

Çaresiz:

“Benim konumumdaki birinin yapabileceği hareket çok mu sanıyorsunuz? Bu boşluğu…”

Üzerinde bulunduğu sahneyi işaret eder.

“…gördünüz mü?”

Belli ki rahatsızdır, işin içinden çıkamamaktadır. Jüriye öfke dolu bir bakış atar. Aniden bize döner.

“Hayır, teşekkür metni yazmadım! Tekrarlarla yetinecek kadar küçülmeyeceğim. Evet, belki de şimdiye kadar söylediklerimin hepsini yazdım ve ezberledim. Peki, ne olacak? Çok daha fazlasını yaptım ve bunu size de söyledim! Aklınıza gelebilecek bütün ödül törenlerini izlemekten başıma ağrılar girdi. *Beden hareketleri* konusunda ne kadar… yetersiz kalındığını tahmin edemezsiniz!”

Jüriyi işaret eder. Öfkesi giderek artar. Sesi gürleşir:

“Onlar için de zordur ödül törenleri! Verilen ödül ne olursa olsun… zordur. Mizansen için de fazla seçenekleri yoktur! Ya o meşhur lokantadan çıkarken, kendilerine doğru uzatılan mikrofon ormanı önünde, atalardan kalma yapmacık ağırbaşlılıkla verilen ödülün ilan edilişi: ‘İki bin bilmem kaçıncı Falanca ödül, yetmiş beşinci oylama turu sonucunda, Sayın Bilmemkime ikiye karşı bir oyla verilmiştir…’ Bedenin özgürce devinmesine… pek yer kalmaz!”

Anlaşılmaz bir biçimde, son derece büyük bir hiddet içindedir.

“Ya da, o devasa sahnede ödülü sunma külfetini yüklenen ünlü kişi tarafından en son saniyede açılan o beylik zarfın yarattığı yapay gerilimi ısıtıp getirirler önünüze: Projektörlerin odaklanması, pırıltılı pul yağmuru, trampet sesleri eşliğinde kırpıştırılan takma kirpikler, son derece uzayan tereddüt ânı: ‘Ve kazanan…’ işaretparmağı hâlâ açılması gereken ödül zarfının içindedir, elbette…”

Jest: Hayali bir zarf içinde sıkışmış işaretparmağı.

“Kazanan…, *The Winner is..*, *Der Gewinnner ist*…, *El ganador es.*…, *Il vincitore e…*”

Kendinden geçmişçesine:

“Evet, bütün dillerde! İnanın bana, araştırdım, bu gibi saçmalıklar her dilde yuvalanmış!”

Avazı çıktığı kadar bağırır:

“VE KAZANAN…”

Hayali zarftan çekip çıkarılmış hayali sonuç kâğıdını sallar, sesi birdenbire kısılır:

“Ben.”

Kolu külçe gibi düşer, vücudu biraz çökmüştür, yıkılmış gibidir… Sonra, uyamyormuşçasına silkinir. Bizim varlığımızın yeniden farkına varır.

“Özür dilerim.”

Birkaç saniye sonra, aşağıdaki sözler, monoton bir sesle ağzından dökülür:

“Ödül kazananın davranış biçimi de pek fazla çeşitlilik içermez. Neşeyle koltuğundan sıçrayabilir; kazandığı zaferi, yumruklarını sıkıp havada sallayarak, gelecek nesillere var gücüyle haykırabilir: ‘Evvvveeeeeeet, ben kazandım! Beeeeeeeeeen!’ Hemen yanı başındaki, ödül kazanamayan mutsuz arkadaşının kulağına eğilerek, fısıldamasına özür dileyebilir: ‘Benim ya, evet benim; zavallı dostum, sana ne diyebilirim ki; gelecek sefer de sen alırsın… Şu hımbılın kazanmadığına şükret… onun suratına bak da, rahatla biraz…’ Ağzı beş karış açık çevresini süzerek, hayretler içinde kalmış gibi davranabilir. ‘Nasıl olur? Ben mi? Bunu hiç beklemiyordum doğrusu! Bunca yetenekli aday arasından… Hayır, bu bir şaka olmasın? Gerçek mi? Ne sürpriz!’”

Gözlerini havaya diker.

“Sürprizmiş, sevsinler! Kaldı ki, bana…”

Jüriye doğru bir baş işareti.

“Bana kazanacağımı önceden haber verdiler! Üstelik, ödülü almanın önkoşulu, bizzat gelip sahneye çıkmamdı. Öyle olmasaydı, tahmin edeceğiniz gibi evimde oturur, buraya kadar zahmet etmezdim. Bir çek postayla da gönderilir değil mi? Ama ne gezer, ille de gelecekmişim… Yoksa, hemen başkasına devredeceklerdi ödülü. Dolayısıyla çeki de. İşte bu nedenle huzurlarınıza çıkmak için provalara başladım… ödül törenlerinin hepsine koşa koşa gittim…”

Bir ara.

“Evet, inanın bana, ödül kazanan insan, sahneye koyacağı gösterinin koreografısi konusunda fazla bir seçeneğe sahip değildir: Ya sahneye arkadan girer ve ödülü verecek olan kişiye, sanki onu çoktandır tanıyormuş gibi kollarını iki yana iyice açarak, lüks bir yolcu gemisi misali sessizce, kayarcasına yaklaşır… Yahut, ön taraftan, ne tür bir tavır takınacağını kestiremeden, çekinerek girer… Ya da, hiç yaşlanmayan bir delikanlı tavrıyla (ki ben bu yolu seçtim) hoplaya zıplaya sahneye çıkıp ödülü bir bayrak gibi yakalayarak, kendisini çılgınca alkışlayan halkı, ‘Allah vere de rejideki görevliler zorunlu alkış işareti veren kırmızı lambayı hemen söndürmeseler, kâr o kârdır,’ diye düşünerek selamlar, ardından da elindeki ödülü bir *shaker* gibi sallar.”

Sallama hareketini taklit eder.

“Biliyorsunuz, bu spor âleminden gelme bir harekettir… Şampanyadan dolayı… Bisikletçiler… otomobil yarışçıları…”

Bir şampanya şişesiyle bizleri ıslatırmış gibi yapar.

“Bu tür bir…”

Uygun sözcüğü arar.

“…şiirsellik.”

Sıralamasına geri dönerek:

“Ya da, basamakları bir heykel azametiyle çıkar, hazırladığı söylevi, bu iş için oraya kurulan kürsünün üzerine kutsal bir sungu gibi yerleştirir, gözlüğünü takar ve size o meşhur teşekkür konuşmasını sunar.”

Bir ara.

Sonra, ani bir karar alır.

“Siz şimdi, gerçekten bu resmî teşekkür metnini dinlemek istiyor musunuz?”

Yanıtımızı tabii ki beklemez:

“Sayın bakan, sayın daimi başkan, jüri üyesi sayın bayanlar ve baylar, adını unutmamaya özellikle dikkat edeceğim sayın banka müdürü… Sayın bayanlar, hanım kızlarımız, beyefendiler, sevgili dostlar…”

Boydan boya yürüyerek, bize bir yemek tarifi yazdırıyormuş gibi:

“Geleneksel selam ve saygı sunma faslının ardından, hemen gönderme kazanına dalıverin. Ondan bundan bol bol alıntı yapın: Leonardo da Vinci’den, Hugo’dan, Fellini’den, Mozart’tan, Heidegger’den, Mallarme’den, Shakespeare’den, Le Corbusier’den, baba-oğul Renoirlardan, Mike Jagger ile Pauline Carton’dan, Django Reinhardt’dan ve Kristof Kolomb öncesinden… hepsinden…. Sonra da bu çorbayı bir güzel karıştırın lütfen; ona buna, herkese, bu ödülü almak için kendilerine neler borçlu olduğunuzu söyleyin; köklerimizi besleyen o çok çeşnili, zengin ve verimli toprağı bir güzel anlatın. Küçüklüğünüzden beri gördüğünüz, okuduğunuz ve işittiğiniz her şey için şükrederken, çağdaşlarınıza olan borcunuzu elbette unutmayacaksınız; en azından, açık fikirliliğimizi ve minnettarlık duygusundan yoksun kalmadığınızı kanıtlamak için, ‘tüm hayranlığımla’ diye anacağınız bir Falanca ortaya atacaksınız… ya da ‘kendisine çok şey borçlu olduğum’ dediğiniz bir Filanca’dan söz edeceksiniz… İşte bu tür…”

Aniden durur.

“Hayır… Ben yapamam… Yok! Hayır, acıyın bana… Şimdi kalkıp da… Ödül almayı herkes ister, ama bir de insanın onur denen…”

Çaresizlik içinde bize bakar.

“Gerekli olan o yalnızlığı düşününce… Kuşkunun uçsuz bucaksız sahillerini… ve kimseye borçlu olmadan yaşadığınız o mutluluk anlarını…”

Hayalperest gülümseme.

“Ah o tadına doyulmaz anlar… Aklınıza geliveren bir fikrin -çünkü sizi ne bir horoz, ne bir çöp arabası, ne ufukta beliren ödül, ne de gelecek nesillere iz bırakma hırsı uyandırmıştır- sizi yataktan sıçrattığı sabahın o ilk saatlerindeki mutluluk… Sizi yataktan fırlatan, gece uyumadan önce düşündüğünüz o küçük keski darbesini heykelinize vurmanın aciliyetidir; ya da, ta yukarıya, tuvalin üst sağ köşesine atacağınız o toprak kırmızısı fırça darbesi… Uyum vaat eden bir notanın kafanızdan atamadığınız tınısı… O küçücük kalem cilvesi, belki de bir virgül… basit bir virgül, ama önemli bir nüans… yapıtın minnacık bir parçası… basit, ama gerekli… Ah Tanrım, henüz uyanmamış bir evin içinde yaşanan o şafakların vazgeçilmez güzelliği…”

Uzun bir süre gülümser, sonra birdenbire resmî teşekkür konuşmasına geri döner:

“Ah! Az daha unutuyordum: ‘Işıma’ üzerine çekinmeden, rasgele konuşabilirsiniz; ülkemizin kültürel ışımasından, sanatımızın ışımasından, değerlerimizin ışımasında almak zorunda olduğumuz yerden… ‘Ve *mütevazı* katkım bir nebze…’ Evet, ödül sahibinin alçakgönüllülüğüne ilişkin küçük bir gönderme daima hoş karşılanır; sıradan bir insan gibi görünmek, sanılanın tersine, siz gizliden gizliye eşsiz kılar: ‘Bu küçük katkımla, sanatımızın ışımasına ve yayılımına bir nebze de olsa katkıda bulunabiliyorsam…’ ve yavaşça, kusursuzlar dünyasına, hani şu kendilerini dünyanın içinde bulunduğu berbat durumdan sorumlu tutamayacağımız insanlar arasına sızmalısınız: ‘Bu… yanlışlıklarla mücadele etmeye başladığımdan beri…’, ‘tamamen bu işlere adanmış bir ömür…’ Ama yine de dünyayı sevdiğinizi, insanlığı sevdiğinizi… o şeyleri sevdiğinizi…”

Alabildiğine bitkin:

“Hayır… Çocukken bile, örneğin Anneler Günü’nde, bu tür… şeyleri yapamazdım.”

Ağlamaklı:

“Annemi sevmediğimden değil… Sizleri sevmediğimden değil, sevgisizlikten değil… Ama, arkadaşların annelerine armağan etmek üzere yaptıkları resimlere göz atarak -çünkü yanımızdakinden kopya çekmeden edemeyiz- anneme böylesine kalıplaşmış bir teşekkürler sunmak…”

Birden umutsuz:

“Ne kadar da zavallıca bütün bunlar… acınası.” Bir ara.

“Küçültücü.”

Bitkin:

Ve siz, beni gelip… şeyle suçluyorsunuz.”

Elini yeniden smokininin cebine daldırır.

Şaşkın bakışlarımız eşliğinde, daktilo edilmiş on küsur kâğıt çıkarır.

5

Şaşkınlığımızı fark ederek, sinirli bir şekilde açıklar:

“Hayır, bu teşekkür konuşması değil… Bu, ödül yönetmeliği.”

Yönetmeliğin sayfalarını çevirir.

“Bir şeye… bakmam lazım. Ah, işte!”

Okurken kaşlarını çatar.

“Korktuğum da buydu. Bir saat on beş dakika. Burada açıkça yazıyor: Ödül alanın sahnede kalacağı süre, 75 ile 90 dakika arasında olmalıdır.”

Uzlaşıcı bir tavırla:

“Tamam, yetmiş beş dakika diyelim.”

Saatine bakar ve yönetmeliği yeniden okumaya koyulur.

‘“Bunun karşılığında’…”

Bir gözünü kaldırır.

“Evet, bir karşılığı var.”

Okur:

‘“Ödül alan kişi, kendisine verilen para karşılığında, aşağıda sıralanan 23 şehirde yapılacak toplantılarda, hayranlarının huzurunda arz-ı endam etmeyi taahhüt eder: Chartres, Melun, Beauvais, Rennes, Nantes, Châteauroux, Tours, Auxerre, Montbeliard, Bar-le-Duc, Clermont-Ferrand…”’

Birkaç satır atlar.

‘“Halkın huzurundaki davranışı, doğallığın bütün özelliklerini yansıtmalıdır…’”

Başını sallar.

“Ne üslup ama!…”

Farklı boyutta bir kâğıt, yönetmeliğin arasından sıyrılıp ayaklarının dibine düşer.

“Hoppala!”

Kâğıdı alır.

“Otel faturası…”

Cebine koymaya çalışırken faturada bir ayrıntı dikkatini çeker.

“Bak şu işe, bunu görmemiştim.”

Yeniden okur:

“Minibar harcamaları bana ait.”

Söylediğini doğrulamak için yüksek sesle okur:

‘“Minibar harcamaları, ödül sahibinin yükümlülüğündedir.’”

Bir süre, gözlerini bu cümleye dikerek durur.

“Ha! Demek ki, harcamalar bana *ait* değil; benim *yükümlülüğümde!* ‘Minibar harcamaları… ödül sahibinin yükümlülüğündedir.’”

Sözcük onu düşündürmektedir.

“Yükümlülüğümde…”

Kâğıtları, düşünceli düşünceli smokininin cebine yerleştirir.

“Sözcükler…”

Minibar yerine koyduğu ayaklarına belirli bir şefkatle bakar.

“Elbette…”

Yavaşça çömelir. Ellerini, gözlerinin içine baktığı bir çocuğun omuzlarına koyar gibidir. Sonra, sağ eliyle hayali bir kapıyı açar.

Kapı açılır açılmaz, solgun bir ışık vücudunu ve yüzünü aydınlatır.

Mırıldanır:

“Bu *içerden* gelen bir ışık.”

İçeriden gelen bu ışığı bir süre ciddiyetle seyreder, sonra kapıyı kapatır. Işık söner. Birkaç saniye daha öyle çömelmiş vaziyette kalır. Gözlerini mini-bardan ayırmadan doğrulur.

Sonra, son derece ciddi bir şekilde şunları söyler:

“Minibarlar birer çocukturlar.”

Aramızdan bazıları bunu kuşkuyla karşılar gibi olduğundan, sorar:

“Bana inanmıyor musunuz?”

Bir ara.

“Siz, minibarların birer çocuk olduğuna düşünmüyor musunuz?”

Emir verir:

“Gözlerinizi kapayın.”

Israr eder. Çok ciddidir:

“Rica ediyorum, gözlerinizi kapayın… Ve şimdi bu odada, benim yerimde olduğunuzu düşünün… Bir kış akşamıdır… Aslında, kış olması şart değil; bu tür otellerde yaz kış fark etmez… Rica ediyorum, gözleriniz kapalı kalsın; hayal edin…”

Hayal etmemizi bekler.

“Siz bu odadasınız… Gidip… ‘hayranlarınızla’ buluşmak üzeresiniz… Son bir kez aynaya göz atıyorsunuz… Papyonunuzu düzeltiyorsunuz… Sahnede yapacağınız tek numaranın provasını yapıyorsunuz… Tamam, el hareketleriniz iyi. Bugün, listedeki şehirlerden on ikincisindesiniz. Odayı terk etmeden önce…”

Nerdeyse yalvarırcasına:

“Hayır hayır, rica ediyorum, gözleriniz kapalı kalsın; bu otel odasını gözünüzün önünde canlandırın, *sahiden* canlandırın… Odanızdan çıkmadan önce minibarın önünde çömeliyor… küçük kapısını açıyorsunuz…”

Hareket etmeden ayakta durmaktadır; bir anda, minibarın soluk ışığı tekrar etrafını sarar. Uyuşturan bir ses tonuyla konuşmaya başlar:

“Bir kadeh dolduruyorsunuz kendinize… hafif cesaret almak için… içerden gelen ışığın halesinde çarçabuk indiriyorsunuz mideye… Sonra doğruluyorsunuz, küçük boş şişeyi kapadığınız minibarın üzerine koyuyorsunuz.”

Dolayısıyla, “içerden gelen ışık” kayboluyor.

“Ve odanın kapısını açıyorsunuz.”

Yine o uyuşturan ses tonuyla tekrar eder:

“Lambayı söndürüyorsunuz. Koridora çıkıyorsunuz, kapı arkanızdan kapanıyor.”

Nerdeyse yalvarır gibi:

“Hayır, gözleriniz kapalı kalsın lütfen; biraz önce otel odasında terk ettiğiniz minibara odaklanın… O şimdi *yalnızdır*… alacakaranlıkta tek başınadır, odayı kaplayan halıfleksin sessizliğinde öylece hareketsiz durur… dönüşünüze kadar… üzerindeki o küçük boş şişeyle birlikte…”

Biraz bekler. Ayakları seviyesindeki minibara bakar ve yetişkinlere özgü derin bir endişeyle:

“Bütün çocuklar, Guillaume Tell’in kızları ve oğullarıdırlar; hepsinin başının üzerinde dengede duran bir elma vardır…”

Ekler:

“Ve bu çocukların masrafları da bize ait değildir. Onlar, bizim yükümlülüğümüzdedirler.”

Susar.

Son derece heyecanlıdır.

Suskunluğu, bizim suskunluğumuzun uzantısı gibidir.

Sonra kendine gelir.

Saatine bakar.

Başını sallar ve gözlerini göğe diker. Hafif bir gülümsemeyle:

“Minibarları çocuk yerine koymak… Sizden bir parça… şey bekliyorum…”

Sesinin tonunu alçaltarak:

“Kaldı ki, bunun bir yaratıcılık olduğu unutulmamalı!”

Jüriye doğru ürkek bir bakış.

“Ve benim artık buna hakkım yok!”

Açıklama:

“Beni yapıtlarımın *tamamı* için ödüllendirmiş bulunuyorlar! Yaratıcılık bitti! Yapıtlarım arkamda kaldı. Kesinlikle böyle. Bana verdikleri ödülün *ikincil* anlamı budur. Bana kalırsa, birincil anlamıdır… Artık yaratma hakkım yok! Bir anlamda, yeri gençlere bırakmak…”

Endişeli:

“Salonda… hevesli bir genç var mı?”

6

Yanıt beklemeden toparlar:

“Şöyle bir özetleyelim: Artık espri yapmaktan yoksunum, yaratmam yasak ve…”

Saatine bakar.

“Beraber geçireceğimiz yirmi dakika daha var.”

Çatılan kaşlar.

“Bu sonsuz zamanı, sizlere salonu terk ettirmeden nasıl doldurabilirim ki?”

Parantez:

“Dolduramazsam, bu durum anlaşmanın feshine ve ödül parasının iadesine yol açar.”

Eliyle smokininin cebine vurarak onaylar.

“İşte burada, aynen böyle yazıyor. Küçük yazılmış, ama aynı dediğim gibi. Üstelik, insanın moralini bozan sözleşme diliyle yazılmış. Yalvarırım, bana yardım edin; beraberce bir çözüm bulalım.”

Bu angaryadan bizi kurtarmak istermiş gibi; çok sıkkın bir halde:

“Yapıtımdan söz etmeyiz herhalde, onu en az benim kadar iyi tanıyorsunuz!”

Düşünür.

“Hayır…”

Biraz daha düşünür.

“Yapılması gereken…”

Gülümsemeye yeltenir.

“Evet…”

Kendi kendini ikna eder.

“Evet, belki, evet…”

İkna olmuştur.

“Gayet tabii, işte bu!”

Coşkunun doruğunda.

“Yapılması gereken, içinde bulunduğumuz durumdan yararlanarak, bu işin kurallarını değiştirmektir! Sizler ve ben, hep birlikte!”

Açıklama:

“Teşekkür *konuşması* türünü… biraz canlandırmak… Ona içtenlik kazandırmak. Övgüyü, yaşamın öz kumaşından biçmek; birlikte, burada ve şimdi.”

Kırgın bir biçimde, jüriye:

“Burada yaratıcılık işiyle uğraşıyoruz diye bizi eleştirecek değilsiniz herhalde!”

Bize, hâlâ jüriyi göstermektedir:

“Hayır, burada tamamen düşünsel çizgide, jürinin bizden beklemediği bir düzlemde kalacağız.”

Bir ara.

“Espri yapmaya artık hiç gerek yok! Söz konusu olan, son derece *nesnel* bir *gerçeklik* temelinde *doğru* muhakeme etmektir: *Teşekkür konuşması türünde* köklü bir düzenleme yapmak, içtenlik oranını artırmaktır.”

Bizlerin onayını almış gibi davranır.

Yeniden güç kazanmıştır.

“Elbette, ilk dürtü, genel eğilimi altüst etmektir: Şimdiye dek merkezkaç olan teşekkür konuşması türünü merkezcil bir tür haline getirmek. Ya da, isterseniz, çevredekileri merkeze toplamak ve merkezdeki bu… şey birikintisini dışa atmak…”

Belli belirsiz bir işaretle jüriyi göstererek:

“Bu sözümona merkezi, en dış çemberin de dışına, ta uzaklarda bir yere… boşluğa atmak. Evet, ilk akla gelen bu… Sonra, öncelikle teşekkür edilmesi gerekenleri, nihayet, minnettarlığımızın merkezine taşımak; çünkü, her şeyi onlara borçluyuz. İlk çember, gerçekten yardımcı olanlar! Aile, tek sözcükle, Bizimkiler.”

“Bizimkiler” sözcüğünü büyük harfle başlattığı hissedilir.

Zaten tekrarlar:

“Bizimkiler!”

Kendi kendini onaylar:

“Evet.”

Bir ara. Bu konuyu çok ciddiyetle düşünmektedir.

“Öyle ya…”

Çatılan kaşlar.

“Ama bunun güç bir yanı var.” Bir ara.

“Bu daha önce yapıldı.” Onaylar:

“Evet, buna daha önce birkaç kez tanık oldum. Ödül alan kadınların ve adamların analarına, babalarına, sütannelerine teşekkür ettiklerini gördüm. Bazen, çemberi kardeşlerine, karılarına, kocalarına… hatta atalarına dek genişletirler…”

Tedirgin:

“Neler hissettiğimi size nasıl söylesem, bilmem ki?” ’

Bize bunu nasıl söyleceğini yüksek sesle düşünür.

“Sadece belirgin bir densizlik duygusu… bir tür terbiyesizlik belirtisi… herkesin gözü önünde mahremiyetin ırzına geçilmesi… ya da çocukça, nankör yerine konulmama isteği değil bu; başka bir şey… Sevgi gösterisine kuşku gölgesi düşürüyor gibi… Sanki teşekkür edince, o sapasağlam minnettarlık duygusunda bir pas lekesi oluşacak… çok küçük bir şey, zor duyulan bir bemol gibi… Ama yine de, dinleyenlerde tuhaf bir izlenim uyandıran bir duygu…”

Ödül alan birini taklit eder:

“‘Bu ödülü… ebeveynlerime adamak istiyorum… Oysa…’”

Çabucak toparlanarak:

“Hayır, oysası moysası yok, her şey için yürekten teşekkürler; ben…”

Elden ne gelir anlamında bir jest.

“Ama artık çok geçtir, ödülü kazanan, aile dolabının kapısını aralanmıştır bir kere; *dile getirilemeyenlerin* o malum kokusu her yanı sarmıştır. Hepimiz bunu fark ettik ve salondaki tedavi uzmanlarının tümü kartvizitlerini çıkarmaya başladılar bile…”

Üzgün:

“Yok, aile yemekleri sırasında, baharatlarla ilgili teşekkürler çok yerindedir. ‘Tuzu verir misin?..’ ‘Teşekkür ederim’ ‘Şeker alır mısın?’ ‘Teşekkür ederim.’ Metro istasyonlarında olduğu gibi, kapı için de: ‘Teşekkür ederim.’ Ve tabii, Noel hediyeleri için de: ‘Oh! Bir tereyağlık, tam istediğim gibi, teşekkür ederim!”’

Söylediklerini, bize söylerken keşfediyor gibidir adeta. Buna kendisi de şaşırır:

“Gerçekten de, en yakınlarımızın bile bizden ne kadar uzaklaştıklarını görmek için, Noel armağanlarının ambalajlarını açmamız gerekir. Mağazalarda hediye seçerlerken, onlar için tam anlamıyla birer yabancıyızdır. Ne zevklerimiz konusunda bir fikirleri vardır, ne isteklerimizin neler olabileceğine dair endişeleri… ne de gerçek ihtiyaçlarımızın ne olabileceğine dair küçük bir kaygıları… Bir başkasıymış gibi algılanmanın ötesinde, onlar için herhangi biriyizdir sanki. Zaten, kimi

zaman karıştırırlar da, bize aldıkları hediyeleri, Noel ağacı altındaki öbeklerden herhangi birine, örneğin kayınbiraderimizin ayakkabısının yanına koyarlar; kimse de bunun farkına varmaz…”

Bir ara.

“Küçükken durum farklıydı. Noel Baba, bizi istek listesinin altındaki imzamızdan tanırdı. Noel Baha’nın şefkatini, verdiğimiz siparişe sadık kalmasıyla ölçerdik; bıraktığı hediye ‘bana’ veriliyordu ve ‘benim’ hediyemdi! Ama, yıllar geçip biz büyüdükçe hediyeler… sanki birer şirket hediyesine dönüştü. Her Noel’de, işyeri değiştiriyor ya da emekliye ayrılıyor gibi bir duyguya kapılır olduk. Şirket hediyesine, doğal olarak şirket diliyle teşekkür edilir: ‘Oh! Ne güzel bir reçel fışkırtma aleti, tam istediğim gibi, teşekkür ederim sevgili meslektaşlarım, gerçekten çok teşekkür ederim.’”

Aniden, duygulu:

“Çocuklar emekliye ayrıldı… başımızdaki elma hep dengede…”

Yörünge değişimi:

“Aslında, aileye teşekkür etmek gereksizdir. Aldığınız ödül onları deliler gibi sevindirmiştir. Ödülü alıncaya kadar, kendi kendilerine sizin hayatta *tam olarak* ne işe yaradığınızı sorarlardı. Hatta, içlerinde en incelikli olanların, sormaktan bile çekindikleri bir soruydu bu. Ya ötekiler, yani kaba olanlar: ‘Çilen devam ediyor mu? Hâlâ yazıyor musun? Para getiriyor mu senin yaptığın müzik? Hey! Bergman, televizyon için çiziktirdiğin o senaryolardan ne haber?”’

Bir ara.

“Artık biliyorlar, bir dâhi getirmişlerdir dünyaya! Yani, bir üstün yaratıcılık… Sizin şöhretiniz… Annenizin, kocanızın, karınızın, en uzaktan yeğenlerinizin… hepsinin başına taç olmuştur!”

Bıkkın:

“Şöhretinizin bir salgın hastalık gibi yayılmasını önlemek olanaksızdır.”

Bir ara.

“Oğlunuz bile…”

Kendi kendini düzelterek:

“Hayır, oğlunuz değil. Oğlunuz acı çeker, bunalıma girer: Bir sersemin oğlu olduğunu sanırken, bir anda ödül kazanan birinin oğlu oluvermiştir. Sıkıntısını hayal etmeye çalışın! Oğlunuzun anasından emdiği süt burnundan gelmektedir.”

Başını hayır anlamına sallayarak noktalar:

“Teşekkür konuşmasının odak noktasına aileyi yerleştirmeyi… iyice düşünüp taşınınca… benden sonra ödül alacak olana bunu hiç tavsiye etmem…”

Ani bir gerçeklik:

“Yok canım hayır, ne kadar da aptalım! Sizler, gelecek yıl onu uyarırsınız! Çaktırmadan, küçük, gizli işaretlerle…”

Sahnedeki birine “küçük, gizli işaretler” yapar; ses çıkarmadan konuşmaktadır. Dudaklarından, “Aile olmaz! Aile olmaz!…” sözleri okunur.

Susar.

Düşünür.

“Öyleyse kim?”

Kafa yorar.

“…Dostlar mı?”

Rahatlar. Gülümser.

“Belki…”

Heyecanlı:

“Seçtiğimiz aile.„ Yıllar boyunca birer birer, bilinçli olarak seçtiklerimiz; bizi… daha pek bir şey değilken tanıyan, sıkıntılı anlarımızda destek veren ve bizi fazlamızla eksiğimizle, olduğumuz gibi kabul ettikleri için başarılarımıza sevinenler…”

Bir ara.

“Çok yakın dostlarımız…”

Kendi kendini hararetle onaylar:

“En iyi dostları teşekkür konuşmasının merkezine koymak… Şüphesiz, bundan daha doğal ne olabilir?”

Yüzü tebessümle aydınlanır.

“Evet…”

Hayranlıkla:

“Evet… evet… evet…”

Sonra:

“Hayır…”

Coşkusunu isteksizce dizginler:

“Hayır, hayır…”

Kesin olarak:

“Hayır.”

Bize, düşüncelerine katılmışız gibi:

“Hayır, aileyle ilgili sorundan farklı bu, başka bir şey…”

Kaşlarını çatar.

“Dostlara seslenen teşekkür konuşmasına da tanık oldum ben…”

Anıları içinden en uygununu arar.

“Ödül alan, duyarlılığından emin, minnetle dolu olmanın rahatlığı içinde, teşekkür etme işine şevkle girişir; hedefi on ikiden vurduğundan kuşkusu yoktur, tartışmasız en yakın dostlarıdır onlar: ‘Herkesten önce teşekkür etmek istediklerim…’ Doğru gibi gözüken birkaç isim sıralar… ve sonra… ilk tereddüt…”

Açıklama:

“Hayır, aile fertlerine teşekkür ederken ortaya çıkan tereddüte benzemiyor bu, başka bir türden… Ah, size bunu nasıl anlatmalı…?”

Daha iyi anlaşılabilmek için, sahneden inip aramıza karışır ve kendi yerine sahneye çıkacak düşsel bir aday belirler.

“İşte, ben bu salonda, sizler gibilerin arasında, koltuğumda oturmaktayım; ödül alan kişi de, yani bir başka ben, yukarıda, yalnız başına sahnede, en yakın dostlarına teşekkür etmektedir. Bende de yavaş yavaş, ödül alanın gerçek bir minnettarlık duygusu yerine, kimseyi unutmama kaygısının yanıltıcılığına düştüğü izlenimi uyanmaktadır. İyi bakın ona… Giderek altından kalkılması olanaksız bir işe giriştiğinin farkına varmaktadır. Ne kadar da çoktur o en yakın dostlar! *Yapıtların tamamı* bugünden yarına gerçekleştirilecek bir iş olmadığına göre, yakın dostların

sayısı, birbirine eklenen yıllarla birlikte artmıştır! Ve işte şimdi, isimlerini sıralarken fark eder ki, bu allahın belası teşekkür konuşması, dostlar arasında eleme yapma zamanının geldiğine işaret etmektedir. Aklının köşesinden bile geçmezdi bu! Ayırma! Sınıflandırma! Hiyerarşik sıralama! Söz konusu dostluk olduğunda, ne derseniz deyin, iyi var, iyinin de iyisi var…”

Yeniden sahneye çıkar.

“Ödül alan kişinin, teşekkür ettiği her ismi sıralarken, ‘Tanrım, bana çok yakın birinin, belki de bundan daha yakın birinin adını unutuyorum ama, kimin…?’ diye düşündüğünü duyar gibi olursunuz. Ve son anda aklına gelen o isme en sıcak teşekkürlerini sunarken, yüzüne yeni bir unutkanlığın korkusu düşer…”

Salonda, koltukta oturan kendini işaret eder.

“Ben de burada, koltuğumda, ‘Bilseydim, kahve termosumu yanımda getirirdim…’ diye geçiririm içimden.”

Boynu eğik:

“Öyle tabii, minnettarlığın ifade edilmesi uzun sürer ve hayır işlemeye benzer: Kimse unutulmamalıdır. Ama birileri hep unutulur. Biri mutlaka atlanır. Ve emin olun, o kişi -bir milyon insan içinde tek unutulan da olsa- kendisine teşekkür etmediğiniz için size sitem edecektir.”

Doğrular:

“Diğerleri, minnettarlığınızı doğal, sıradan bir dostluk göstergesi olarak algılayacaklardır ama öteki, o unutulan, sizi kötülemeyi bir görev sayacaktır!”

Saatine bakar ama bir şey demez.

“Hayır, yakın dostlara teşekkür etmek… çok zor, incelikli iş… alınganlıklar kolayca alevlenebilir!”

Jüriye doğru küçümseyici bir bakış atar.

“Yine de, her önüne gelene teşekkür etmek için yeterli bir neden değil bu!”

Ve hepimizi göstererek içtenlikle üzgün:

“Öte yandan, herkese de teşekkür edemeyiz ki…”

7

Homurdanır:

"Türü yenilemek… Tam da bana göre bir iş! Yapıtlarımın tamamı için ödüllendirildim diye kalkıp, bir türün… tür de ne demek, küresel bir *kurumun…* yerleşik kurallarını altüst etmeyi kafama koymuşum! Tüm insanlık âlemi kameraların gözü önünde birbirini kutlayıp teşekkürler yağdırırken, ben kalkmış, güzel bir akşamda, teşekkür konuşması türünü yenilemek iddiasıyla, sap gibi ortaya atılıyorum…"

Bizlere, hafiften alaycı bir tavırla:

"Bu arada, yardımlarınız için teşekkür ederim."

Bir ara.

"Çok teşekkürler ederim."

Uzun sessizlik.

Bir şey kafasını kurcalamaktadır.

'"Çok teşekkürler'…"

Gözünde bir pırıltı.

"Asla *az* değil, hep *çok* teşekkür edildiğini gözlemlemişsinizdir: 'Çok teşekkür ederim', evet. 'Biraz teşekkür ederim', hayır. Söylenmez. Buna karşılık, aşk söz konusu olduğunda, biraz, az, hatta çok az sevebiliriz ve bunu da söyleriz: 'Seni artık çok daha az seviyorum', bunu duymak, söz konusu kişi dışında kimseyi şaşırtmaz. Ama, 'az teşekkür etmek' düşünülemez. Hep daha fazla teşekkür edilir. Minnettarlığın sorunu enflasyondan kurtulamamasıdır. Aşkın tersine; aşkın doğal eğilimi, zaten…"

Azalma hareketi.

"Sonuçta, giderek daha az sevmeye başladığımız insanlara, giderek daha çok teşekkür etmek durumunda kalırız…"

Şüpheci bir dudak bükme.

"Bu arada unutmayın ki, bize aşkını sunan bir insana teşekkür etmek olmaz. Yakışık almaz… Bir deneyin: 'Seni seviyorum.' 'Çok teşekkür ederim!' Yanıt hiç de tatmin edici değildir."

Salondan gelen kıs kıs gülme seslerinin dinmesini bekler.

Sonra, çok ciddi:

“Tatmin edici olmalıydı, oysa..”

Birden, görünmeyen birine seslenir.

Kendi içinden çıkıp konuşan birine.

Sonsuz bir şefkat ve minnettarlıkla sorularını yanıtladığı birine:

“Beni seviyor musun? Gerçekten, beni seviyor musun? Oh! Çok teşekkür ederim… Adım nihayet bir anlam taşıyacak…”

Duygu yüklü uzun bir ara.

İçtenlikle yineler:

“Teşekkür ederim…”

Ekler:

“Çok.”

Ardından, bu düşünceyi eliyle uzaklaştırarak gerçek dünyaya iner.

“Hayır, bu yapılmaz. Her şeye, herhangi bir şeye teşekkür edilebilir ama, aşka edilmez…”

Sinirlenir:

“Oysa, sürekli minnettar olma zorunluluğu… Hem de çok erkenden omuzlarımıza yüklenir bu! Üstelik, her yöne dağılıp gider: Ne diyecektin? Teşekkür ederim! Kime teşekkür ediyorsun, köpeğine mi? Hayır, teşekkür ederim annecim! Haydi yengene de teşekkür et… Teşekkür ederim yenge, teşekkür ederim amca, teşekkür ederim efendim!”

“Teşekkür ederim arkadaşım! Sevgili bayan, sonsuz teşekkürler… Sayın dekan… en derin minnettarlığımın kabulünü arz ederim… Herkese teşekkür ederim!”

Kulağında hayali bir telefon:

“Evet, teşekkür ederim, evet öyle, evet evet, teşekkürler, evet, efendim? Hayır teşekkür ederim, hayır, ne? Teşekkür ederim, hayır, gerçekten, teşek…”

Telefonu kapatır.

“Tam üç yüz gram, yağını alayım mı? Evet, teşekkür ederim. Rica ederim, ben size teşekkür borçluyum; bize güvendiğiniz için çok teşekkür ederim… O kadar telefon bağlantısı arasından benimkini seçtiğiniz için

teşekkür ederim; soruma geçmeden önce, hazırlayıp sunduğunuz kaliteli programlar için size teşekkür etmek istiyorum… Burayı imzalayın… teşekkür ederim; şuraya da paraf atın sadece, teşekkür ederim. İşte olduuuu, teşekkür ederim… Oturumların ardından mahkeme, sizi on beş yıl ağır hapis cezasına mahkûm etti. Teşekkür ederim!”

Birkaç saniye hayallere daldıktan sonra, birden bize doğru eğilerek en önemli şeyi unutmuşçasına fısıldar:

“Sırası gelmişken şunu söylemek istiyorum: Burayı terk ederken, geldiğinizde bulmak istediğiniz kadar temiz bırakacağınız için şimdiden teşek…”

Küçük bir gülüş sesi mi, yoksa fısıldanan bir söz mü kulağına gelmiştir?

“Hayır, bu beni hiç de eğlendirmiyor. Belki öyle görünüyorum ama… Farkındaysanız, ‘teşekkür’ *sözcüğü* üzerinde duruyorum. Bu anahtar sözcük üzerine düşünüyorum. Yani… yerleşik bir türün kurallarını altüst etmeye kalkışınca… en azından…”

Jüriyi gösterir ve sesini alçaltarak:

“Kaderimin onların elleri arasında olduğunu bilmiyormuş gibi davranıyorsunuz!”

Kuşkulu bir bakış.

“Beni dinliyorlar, tartıyorlar… İstenmeyen biri gibi yakamdan tutup kuru bir teşekkürle beni ânında kapı dışarı edebilirler… Alın, işte burada yazıyor!”

Cebine vurmaktadır.

Bir ara.

Yine jüriden söz ederek:

“Bilirim onları: Merhamet falan tanımazlar, acımasızdırlar! Bu sahnede, merhamet dilenecek kadar bitap düşmeme seyirci kalabilirler…”

Bize, “görüyorum ki beni anladınız!” der gibi rahatlamış gözlerle bakar.

*****(*Merci sözcüğü Fransızca’da hem teşekkür ederim hem de merhamet ve şükür anlamını taşır. Yazar, Türkçe metinde yansıtamadığımız bir kelime oyunu yapıyor.*) (Y.N.)

“Evet, işin püf noktası burada: Böylesine muğlak bir sözcükten ne umulabilir ki? Bir duyguyu ve onun tam karşıtını ifade edebilen bir fiilden

ne beklenebilir ki?”

Elini, ellerimizi sıkmak istercesine bize doğru uzatır:

“Sizlere teşekkür ederim…”

Sonra elinin tersiyle bizleri başından savarcasına:

“…teşekkür ederim, gidebilirsiniz!”

Rahatsız:

“Bu durumda… çok zan altında kalan bir *tür* oluyor teşekkür konuşması… Yenilenmesi hiç de kolay değil…”

Dudaklarında yarım bir gülümsemeyle bizi kastederek:

“Üstelik, böyle bir ekip eşliğinde!”

Mezza voce (alçak sesle):

“Bu konuda sizlere teşekkür etmiyorum.”

Kaşlarını çatar.

Sürpriz.

Hatta, aydınlanıştır.

“Duydunuz mu? Ne söylediğimi duydunuz mu?”

Hatırlamamız için bekler.

‘“Sizlere teşekkür etmiyorum’…”

Buluşundan son derece mutlu:

“Teşekkür etmek fiili olumsuz çekildiğinde, tüm muğlaklığını yitiriyor! Tersi kanıtlanana dek, ‘size teşekkür etmiyorum’ demek, ‘size teşekkür etmiyorum’ demektir. İşten atmadığınız, başınızdan savmak istemediğiniz birine ‘size teşekkür etmiyorum’ demezsiniz. ‘Sizinle çalışmaya devam ediyorum’ dersiniz. Öyle değil mi? İyi düşünün: ‘Size teşekkür etmiyorum’ demek, *sadece* ‘size teşekkür etmiyorum’ demektir. Hiçbir yorum hatası yoktur.”

Düşünceli:

“Galiba bir çıkış yolu yakaladık…”

Kafa yorar:

“Teşekkür konuşmasının merkezine, teşekkür etmek istemediğimiz birini koyarsak… Teşekkür konuşması türü belki daha açık… kesinlikle de daha

içten olur!”

İştahlı:

“Bakalım… durun biraz… Dünya yıkılsa teşekkür etmeyeceğim kişi kim olabilir?”

Bakışları, aramızdan birini arıyor gibidir.

“İlk başta en kodamanı eleyelim: Hiçbir bakana teşekkür etmiyorum!”

Uzlaşıcı bir tavırla elini kaldırır.

“Hayır, bakanlara karşı özel bir tavrım yok… ama, gereksiz yinelemeler üzerine kurulu bir türü yenilemek üzere yola çıkıyorsak, kendi kendilerine teşekkür eden insanlara teşekkür edemeyiz! Çünkü bu hiçbir şeyi değiştirmez!”

Bir ara.

Yüksek sesle düşünerek:

“Teşekkür etmediklerimiz… Teşekkür etmek istemediklerimiz o kadar fazladır ki, dostlar söz konusu olduğunda yaptığımız gibi kimseyi unutmamaya çalışamayız.”

Bilinçli:

“En akıllıcası, içlerinden birini seçmektir. Tek birini. Teşekkürlerimize asla layık olmayan birini. İçlerinden en alçağını… en idealini! Diğerlerini temsilen… işkence altında bile teşekkür etmeyeceğimiz birini! Bir düşünelim…”

Arar.

Arar.

Bulmak üzeredir.

Bulur.

Evet, bulmuştur! Yüzü kızarır. Bağırır:

8

“Bay BLAMARD, size teşekkür etmiyorum!”

Bu adın ortaya atılmasının yarattığı sürprizin bilinciyle, bir ön açıklama yapmak ister:

“Sayın bakan, sayın daimi başkan, jüri üyeleri sayın bayanlar ve baylar, sayın bankacı, hanımefendiler, beyefendiler, sevgili dostlar, hepiniz tanığımsınız, şu âna kadar yükümlülüklerimi harfiyen yerine getirerek haddimi bildim. Heyecanlandığım oldu ama hiçbir zaman kırıcı davranmadım. Eleştiriyor gibi gözükmüş olsam da, asla belirli bir kişiyi hedef almadım. Rakiplerime taş atmadım, ailemden kimsenin adını anmadım; en kötü dostlarıma bile sataşmadım, beni dinlerken aklınıza kimi tanınmış isimler geldiyse, bunun tek sorumlusu, sizin kötü niyetli yaklaşımınız olabilir ancak.”

Bir ara. Ani öfke:

“Ancak, Blamard söz konusu olduğunda durum farklı. Bay Blamard, size teşekkür etmeyeceğim!”

Kendini tutabilmek için büyük çaba sarf etmektedir.

Çağrışımlarla yüklü sesi kalınlaşmıştır.

“Köklerim… Cholonge-sur-Soulte… Okulların bahçelerinde hâlâ hamamböceklerinin dolaştığı zamanlardı… Kışların sert geçtiği zamanlar… Soulte Deresi’nin donduğu zamanlar… Öylesine donardı ki, sazanlar ve tatlı su levrekleri buzun arasında sıkışıp kalırlardı… Bizim üzerinde paten yaptığımız, onlarınsa gökyüzü olan o şeffaf buz tabakasının gerisinde baharın gelmesini beklediğini gördüğümüz zavallı balıklar… Uzun yıllar önceki Cholonge-sur-Soulte… Kasaba okulunun sıralarında terk edilmiş bir minibardım ben o zamanlar… Çok üşürdüm, buz gibiydi içim… O zamanlar kışları, porselen hokkalarımızdaki mürekkep bile donardı… Evet, sabahları mor bir buz bulurduk içlerinde… Ve uçları kesik eldivenlerimizin rahatça kullanalım diye açıkta bıraktığı parmaklarımız kaskatı olurdu, hem”de nasıl!… Bay Blamard, avluyu yalayan rüzgâr altında düzgün sıralanıp sıralanmadığımızı denetlerken mosmor kesilirdi bacaklarımız… Çünkü, ne Cholonge-sur-Soulte’ta doğmuş olmak, ne de orada kayda değer bir şey yaşamayı ya da Cholonge-sur-Soultelu olmayan biriyle karşılaşmayı boş yere bekleyerek alabildiğine yavaş büyümek yeterliydi… Hayır, sadece Cholonge-sur-Soultelu olmak ve hiç kimsenin Cholonge-sur-Soultelu olmayacağı bir dünyaya hazırlanmak yeterli değildi… Bir de üstüne, Bay Blamard’ın derslerini izlemek gerekiyordu.”

Uzun sessizlik.

Can sıkıcı anılar…

“Bay Blamard’ın uyguladığı eğitimin teşekkür konuşması türüyle bir ilintisi vardı. Sözcüğün dalgasal anlamıyla… merkezkaç bir eğitim. Buz gibi havanın bizi yazmaktan alıkoyduğu o sabah saatlerinde, Bay Blamard, sınıfın sobasını yakmak işini iftihar tablosundaki en iyi öğrencisine verirdi. Sonra da bizi etrafında, başarı derecemize göre oluşturduğu, ısı kaynağından giderek uzaklaşan daireler biçiminde oturturdu.”

Bir ara.

“Bay Blamard’ın aşağılayıcı tavrının sonsuzluğu kaç çemberden oluşuyordu acaba? Cebinde kaç elma bulunuyordu? Bilmiyorum. Bildiğim tek şey, horgörüsünün simgesi olan o elmayı hep başımda taşıdığım çocukluk yıllarım boyunca, hiçbir güneş ışınının ısıtamadığı, asla da ısıtamayacağı bir buzul parçası üzerinde, akıntılara kapılıp gittiğimdir… Tanrım, o terk ediliş… Her şeyden öylesine uzaktım ki… Sanki sınıfın duvarları yoktu… ama, daima tetikte bekleyen kayıtsızlığının en uç noktasında sürekli bizi nişan alan Bay Blamard’ın gözü önündeydim…”

Parantez.

“Böyledirler: Asla umurlarında bile değilsinizdir ama, gözleriyle her an sizi izlerler…”

Uzun ürperti.

“Bay Blamard’ın gözündeki o buz gibi ışık… Biliyor musunuz? En korkuncu neydi biliyor musunuz? Hayır, kapısı içerden gelen ışığın üzerine kapanan minibarın yalnızlığı değil… Bay Blamard’ın buz gibi küçümseyici tavrı da değil… Tam tersine… her an duyumsanan o korku… elmanın başımdan düşüp ta oraya, Bay Blamard’ın ayaklarının dibine dek yuvarlanarak, benim utanç verici varlığımı ona anımsatması korkusu… Ah o korku!”

Donakalır.

“Bende iz bıraktı… fark etmediniz mi?”

Evet, birdenbire sanki biraz kasılmış gibi görünür gözümüze… boynudur belki de kasılan.

“Kimsenin çocukluğu benimkinden daha durağan geçmemiştir…”

Bir ara.

“Özündeki ışığa, benden daha sıkı sarılmamıştır…”

Bir ara.

"Hiç kimse, bu kadar körpeyken ve bu kadar kararlılıkla kendini unutturmayı istememiştir."

Sessizlik.

Fısıldar:

"Beni unutun Bay Blamard… unutun… ben burada yokum…"

Sessizlik. Kollarım açar.

"İşte şimdi, sizlerin önünde… nasıl derler… 'şöhretin ışıkları' altında… başımın üzerinde aynı elmayla…"

Tepesini işaret etmektedir.

"Ve içimde hep o korku… çok eskilerden gelen… ve o zamandan beri yenmeye çabaladığım korku…"

Saatine bakar.

"Neredeyse bir saat on beş dakika olacak… Elmanın başımdan düşüp ta oraya yuvarlanacağı korkusuyla…"

Sanki elma aramızda oturan bir Bay Blamard'ın ayaklarının dibine kadar yuvarlanıyormuş gibi, sıraların arasına doğru uzanan bir jest yapar…

Bu olasılık karşısında gerçekten dehşete düşmüş gibidir.

Uzun bir ara.

Yüzlerimizdeki ifadeden okuyabildikleri onu biraz rahatlatır.

Gülümsemeyi dener.

"Evet, biliyorum… sizleri duyar gibiyim… kibarca teselli ediyorsunuz: 'Yok hayır, başında elma yok… Zaten, o bir elma değil *artık*… Bay Blamard'ın elması kök saldı… Muhteşem bir elma ağacı oldu şimdi!… Güçlü dalları yapıtının yüküyle eğiliyor… yaratıcılığını bir 'bütün'e indirgemek isteyenler ne derlerse desinler, bugünkü ve gelecekteki yapıtlarının yüküyle eğiliyor… Dalların uzamaya, ağacın da meyve vermeye devam ediyor… Evet, evet, dinle… yeni meyvelerinin olgunlaştığı duyuluyor…'"

Kulak verir.

"İnanıyor musunuz?"

Dinler. Tüm iyi niyetine karşın pek bir şey duyamamaktadır. Bir süre daha kulak vermeye devam etmesi, yalnızca bizi kırmamak içindir.

“Sonra yavaş yavaş, kendi kendilerine şunu söyleyenler çıkar aranızdan: ‘Ama sonuçta, iyice düşünüp taşınınca, başlangıçtaki bu yara olmasaydı sen yapıtını herhalde asla gerçekleştiremezdin! Çocukluğunun o uçsuz bucaksız buzulu üzerindeki minibar akıntıya kapılmış olmasa, bugün bizi böylesine… etkileyen o yapıtın hiçbir parçası yaratılamazdı…’”

Mutluluk içinde göğsünü şişirir.

‘“İçimizdeki her şey…’”

Alnını, düşüncenin ateşli parmakları arasına alır.

“‘Bay Blamard olmasaydı, biz hâlâ o kadar…’”

Elleriyle, bakışlarını sınırlayan at gözlüklerini tasvir etmektedir.

‘“Aslında, hem sen hem de biz, dostumuz Bay

Blamard’a teşekkür borçluyuz! Onun sayesinde, senin taç giyme merasiminin ayrıcalıklı tanıkları olarak buradayız!’”

Boynu eğik:

“Biraz daha sabrederseniz, Bay Blamard’a teşekkür etmemi öneren ilk sesler yükselmeye başlayacaktır: ‘Asıl teşekkür etmen gereken Bay Blamard’dır…’, ‘Bay Blamard’ın açtığı bu çocukluk yarası olmasaydı, sen asla…’, ‘Evet, tabii, dünyada teşekkür edilecek biri, tek birisi varsa, o da Bay Blamard’dır…’”

Bağırarak kesip atar:

“ASLA!”

Tehditkâr:

“Anladınız mı? Asla! ‘Teşekkürler Blamard’’ Asla!”

Tekrar eder:

“Asla.”

Tamamen çaresiz:

“Tanrım, gerçekten teşekkür edilecek başka birinin olmaması mümkün mü? Çocuk celladından başka birinin olmaması? Gerçekten mümkün mü?”

Son derece umutsuz:

“Kapılar için olanın dışında, kimsenin kimseye asla teşekkür etmediği bir dünya da düşünemeyiz ki! Sadece şirket hediyelerinin alınıp verileceği, teşekkürün mizansenle eşanlamlı olacağı ve ancak ‘canlı yayın koşullarında’ izlenebileceği bir dünya! Sonuçta, içinde yaşadığımız dünyaya benzeyen bir dünya… hiç de tasavvur edilir gibi değil!”

Bir soru:

“Peki, o halde içimi sizlere açmaya dek varan bu minnettarlık duygusu nerden geliyor?”

Işıklar kararır. Etrafında oluşan gece kendisini yutmak üzeredir. Konuşmasını, bu silinerek yok oluşu engellemek için sürdürüyor gibidir:

“Çünkü, beni buraya getiren, ne onların verdiği ödül, ne de o çek…”

Küçük bir taviz:

“Peki, hadi kabul edelim… ama önemli olan bu değil. Gelmemin asıl nedeni… Ben buraya… *birini* aramak için geldim. Beni buraya birisi çekti, birisiyle karşılaşmanın umuduyla çıktım bu…”

Sahneyi gösterir. Oradan, salonu bir okyanus gibi dikkatle gözden geçirmesine bakılırsa, ıssız bir adada, dört gözle ilk geminin gelmesini beklediği sanılabilir. Işıklar kararmaya devam eder. Karanlık giderek yoğunlaşmaktadır; ayakları, bacakları, göğsü, yavaş yavaş silinmektedir. Yardım ister gibi konuşur:

Teşekkür Ederim

“Teşekkür etmek istediğim… bütün kalbimle teşekkür etmek istediğim birisi… ama kendisine o kadar minnettarım ki, söyleyecek sözcük bulamıyorum… Sizin çok iyi tanıdığınız biri kendisi…”

Artık her şey kaybolmuştur.

Sadece yüzü görülmektedir.

“Hatırlayın lütfen! Tanrım, biraz çaba gösterin! Biraz önce, hani o boş odadayken, o otel odasında…. ve gözleriniz orada, karanlığın içinde, kapısı içerden gelen ışığın üzerine umutsuzca kapatılmış olarak terk edilmiş o minibara takıldığında… hangi ortak yalnızlık duygusuyla bilinmez, o minibarın üzerine eğildiğinizi hatırlıyor musunuz? Kendinize bir kadeh… bir şey doldurmak istemiştiniz…”

Yüzü, gecenin ortasında belli belirsiz, ölgün bir ışıktır artık. Dudakları, karanlığın içinden yalvarmaktadır:

“Hatırlıyor musunuz? Eliniz kapının koluna doğru uzandı ve o kapıyı açtınız…”

Tam o anda, mucize: Minibarın ışığı onu kuşatıverir!

Bu ışık, tören bitene dek durmadan artacaktır.

Işık yalnız onu aydınlatmaktadır.

Çevresindeki karanlık daha da yoğunlaşmış gibidir.

Bu durum onu daha da göz kamaştırıcı kılar.

Gecenin ortasında asılı kalmış gibidir.

Kendinden geçmişçesine gülümser.

“Sonunda o kapıyı açtınız… Yok, aslında biri size açtı o kapıyı; bu ışığı, içinizde bulunan biri serbest bıraktı… Zamanı gelmişti! Nihayet! Hatırlıyor musunuz onu? Buldunuz mu kim olduğunu? Evet, tamam, işte o kişiye, o adama teşekkür etmek istiyorum. O hanıma teşekkür etmek istiyorum. Beni buraya dek onlar çıkardılar! Işığı özgürlüğe kavuşturanlar da onlar… Onlarla tanışmalıydım, mutlaka! Hiç olmazsa bir defa! Ah! Size teşekkür ederim! Kapımı size açtırdıkları her defa için, onlara teşekkür ederim! Siz olmasaydınız, onlar olmasaydı, sizin içinizdeki onlar olmasaydı, ben… Oh Tanrım! Teşekkürler!… Teşekkürler, teşekkürler, gerçekten… teşekkürler!”

İnanın bana, kâinatın bütün projektörleri sanki onun üzerine yoğunlaşmıştır! Gecenin içinde bir elin yukarı kaldırdığı yekpare bir altın kupayı andıran, alabildiğine parlak bir heykele benzemektedir giderek…

“Teşekkür ederim!”

O bağıradursun, perde bu aydınlık görüntünün üzerine kapanır.

“Teşekkür ederim! Teşekkür ederim!

Alkışlamaya başlarız.

Sahneye, bizleri yeniden selamlamaya gelmesi için perdeler açıldığında, onu, ilk başta olduğu gibi sırtından görürüz; yüzü, “Acaba bunlar bizim alkış seslerimiz mi?…” diye sorduğumuz alkışların yükseldiği bir başka salona dönüktür.

Projektörlerin altın tozlu huzmeleri içine oyulmuş bir gölge gibidir; sahne yeniden kararana dek kımıldamadan alkışlara göğüs gerer.

Işıklar: Şimdi yüzü bize dönüktür, bir eli kalbinin üzerinde, diğeri havada, tamamen hareketsizdir.

Ve giderek artan bir hızla:

Karanlık, ışıklar: Sırtı bize dönüktür, gölge gibi.

Karanlık, ışıklar: Yüzü bize dönüktür, parlak bir heykel gibi.

Sırtı bize dönük, yüzü bize dönük,

Sırtı bize dönük, yüzü bize dönük…

Bir sahne görevlisi gelip onu koltuğunun altına sıkıştırıp taşıyana dek böyle sürer… Çünkü, bir süredir karşımızdaki kendisi değildi, insan boyutunda bir heykelcikti; gösteri bittiğinde sahneden alınıp kulisin bir köşesine terk edilen bir dekor parçası, bir heykelcikti.

Perde.

İşte.

Tiyatrodan çıkıyoruz.